

и обеспечивает эффективность воздействия на современное общество. Проанализированы социальные регуляторы, которые обусловлены как объективным характером общественных отношений, так и субъективной потребностью индивидов и социальных групп. Сущность любого социального регулирования так или иначе состоит в целенаправленном определении на нормативном и индивидуальном уровне соответствующих форм и границ дозволенного и необходимого поведения социальных субъектов в определенных жизненных ситуациях, а также в стимулировании фактического соблюдения ими правовых установок. Отмечено возрастание роли социальных регуляторов в современном мире. Поэтому на данном этапе демократических преобразований в обществе крайне важным является осознание роли социальных регуляторов общественных отношений в контексте современного правопонимания. Сделан вывод, что в правовом государстве развитие общества требует оптимальных вариантов объединения правовых и других форм социального регулирования.

Ключевые слова: социальное и правовое регулирование, правовое государство, нормы права.

Summary

Goltsova O. Social regulation and legal regulation – the ratio of concepts.

In this work the investigation of correlation of social and legal regulation is carried out from the point of view of the general system of social norms and a special regulating role of legal law. Their interaction affects the level of excellence and ensure the effectiveness impact on contemporary society. Social regulators which are caused both objective character of public relations and subjective requirement of individuals and social groups are analyzed. Increase of a role of social regulators in the modern world is noted. The essence of any social regulation anyway is targeted at the regulatory definition and the individual level the appropriate forms and boundaries of what is permissible and necessary behavior of social actors in specific situations, as well as in promoting effective enforcement of their legal systems. Therefore, at this stage of democratic transformation in society is extremely important the understanding of the role of social regulators of public relations in the context of contemporary understanding. The conclusion that in a constitutional state development of a society demands optimum variants of association of legal and other forms of social regulation is made.

Key words: social and legal regulations, constitutional state, legal norm.

Отримано 11.03.2013

УДК 340.1

О. С. КАБАНЕЦЬ

*Олександр Сергійович Кабанець, аспірант
Інституту держави і права ім. В. М. Корецького
НАН України*

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Друга половина 80-х рр. ХХ ст. ознаменувалася крахом тоталітарних і авторитарних режимів у більшості країн адміністративного соціалізму. Поступова лібералізація свідомості правлячої еліти у постсоціалістичних державах детермінувала процес демократизації, який проходив під впливом тривалої гострої ідеологічної і політичної конфронтації із Заходом. Це, а також успадковані від марксизму доктринерство, віра в єдино вірну теорію або модель перетворень призвели до послаблення в більшості з постсоціалістичних держав централізму, до радикалізації еліт, поляризації їх державних орієнтацій, з одного боку, на західні моделі ліберальної демократизації, а з іншого – на традиційні соціалістичні принципи. У даному контексті важливим є твердження, висунуте дослідниками В. Забігайло та М. Козюброю про те, що демократія є символом соціальної справедливості, рубіж, що відділяє прогрес від реакції, тиранії і свавілля¹.

Поширившись на початок ХХІ ст. у планетарному масштабі, демократія стала фундаментом державного устрою більшості країн Європи. Водночас, процес демократизації різних країн є складним і суперечливим. Особливо гостро це відчувають держави, які здійснюють перехід від авторитарно-тоталітарних режимів до ефективних форм демократії, до яких належить і Україна².

Як зазначає О. Скакун, на сьогодні є всі підстави стверджувати, що Україна відбулася як держава³. Але разом із тим два десятиліття розбудови демократичної державності в Україні засвідчили, що перехід до демократії не такий легкий і безболісний, як це уявлялося на початкових стадіях цього процесу. Аналіз теоретичного й практичного досвіду дає змогу зробити висновок, що дана проблема зумовлена специфікою розвитку демократичної традиції в Україні, яка є відмінною від країн Заходу. Виокремимо декілька базових специфічних аспектів.

По-перше, демократичний розвиток не був рівномірним і поступовим, державницький процес характеризувався перервистістю, чергуванням в українській історії періодів політичного піднесення і занепаду. Як правило, спроби практичного втілення демократичних ідей припадали на період визвольних змагань та зростання суспільної активності.

По-друге, демократична ідея в Україні завжди підпорядковувалася соціальній та національній ідеям. Тривала відсутність власної державності та панування інонаціональних авторитарних режимів, вплинули на

характер підтримки концепцій демократичного врядування та ліберальних прав і свобод – вона є не достатньою як серед державної еліти, так і звичайних громадян. Як зазначають дослідники, лише коли розгортався процес соціальної емансипації, коли форми національної державності набували реальних обрисів, демократичні ідеї знаходили суспільний резонанс і переходили у площину практичної реалізації.

По-третє, протягом періоду радянського тоталітаризму (1922–1991 рр.) в Україні не розвивалися елементи особистих свобод і правової держави, демократичної свідомості суспільства та особистості⁴.

Правова держава, на думку Ю. Шемшученка, є ідеальним типом держави, вся діяльність якої підпорядкована праву⁵. Водночас, як зазначає О. Скрипнюк, демократія має визрівати на національному ґрунті поступово і послідовно, її межі повинні бути обумовлені логікою розвитку посткомуністичного суспільства, його трансформацією⁶.

Розглядаючи правові проблеми національної демократії, В. Коростей наголошує, що у процесі будівництва національної правової демократії необхідно враховувати історичні й економічні особливості країни, менталітет народу тощо. Зокрема, національну ідею, як консолідуючий чинник народу, а також ідеологію націоналізму, як конструктивну політико-правову доктрину. До необхідних факторів становлення, функціонування й розвитку демократії дослідник відносить: досконалий рівень законодавства, прогресивну виборчу систему, професійний парламент, багатопартійність і конструктивну опозицію, компетентний апарат управління, соціально-економічну забезпеченість населення та правопорядок у будь-якій сфері діяльності. Завданням влади має бути створення належних умов їх забезпечення та реалізації⁷.

Виходячи з даного твердження, можна виокремити наступні передумови становлення демократії в Україні: правові, економічні, політичні, соціально-культурні. Правовою передумовою становлення демократії в Україні стала Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р., яка проголосила її суверенною національною державою. Декларація визначає державний суверенітет як верховенство, самостійність, повноту й неподільність влади республіки в межах її території, незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах.

Проголошення України правовою та демократичною державою означає, що вона ґрунтується на основі реального народовладдя, повазі до прав і свобод людини та громадянина, на їх активній участі у формуванні державного апарату, здійсненні контролю за його діяльністю через вибори та представницькі установи. Разом із тим вважаємо за необхідне наголосити, що головне призначення правової держави – це максимально повно забезпечити юридичними засобами охорону та захист прав людини і громадянина⁸.

Для розбудови демократичної, соціальної, правової держави недостатньо просто закріплення цих характеристик на рівні Конституції України, необхідні об'єктивні і суб'єктивні чинники для побудови такої державності на теренах України.

Об'єктивні чинники становлення демократії поділяються на:

а) об'єктивні внутрішні, що характеризують ситуацію (економічну, культурну, соціальну), яка склалася в Україні у процесі історичного розвитку та спонукає її стати на демократичний шлях розвитку. До об'єктивних внутрішніх передумов демократичного розвитку належать: економічні (наявність економічного зростання і достатньо високого рівня добробуту, приватної власності, ринкових відносин); соціальні (наявність численного середнього класу, розвиток інститутів громадянського суспільства); культурні (освіченість громадян, громадянська політико-правова культура, достатньо високий рівень моралі);

б) об'єктивні зовнішні, які зумовлені процесами глобалізації, впливом геополітичного становища країни і характером міжнародних відносин. Вони впливають на вибір державою напряму розвитку та на її спроможність перейти до демократії.

Суб'єктивні чинники становлення демократії пов'язані зі свідомими діями людей (насамперед інтелектуальної та державної еліти), які проявляють державну волю й уміння управляти процесом переходу до демократії, демонструють розуміння проблем, що постали перед країною, а також можливостей їх вирішення за допомогою демократичних механізмів. Суб'єктивні чинники утвердження демократії є предметом розгляду дослідників-транзитологів (О. Доннелл, Ф. Шміттер, С. Хантінгтон), що наголошують на важливості правильного вибору стратегії й тактики демократичних перетворень, послідовності та обґрунтованості рішень і дій людей, які виступають ініціаторами демократизації, свідомий вибір будь-яких інших моделей політичної поведінки, процедурних норм та організаційних форм нових політичних інститутів⁹.

Аксіомою для багатьох західних авторів є нерозривний зв'язок демократії з економікою. Високий рівень індустріального й економічного розвитку в цілому визначають економічні передумови демократії. У сучасній науковій думці теза про взаємодію рівня економічного розвитку і ступеню демократичності політичного режиму була обґрунтована С. Ліпсетом наприкінці 1950-х років¹⁰. Основні положення, висунуті вченим, зводилися до наступних висновків: існує пряма залежність між демократією та соціально-економічними умовами; демократія забезпечується стабільністю політичної системи та соціально-економічних умов; обов'язковою умовою виступає ефективність і легітимність демократичної системи.

Історія не знає прикладів існування демократії в державах, у яких відсутній ринок і, як наслідок, не сформовано інститут приватної власності. Водночас, як зазначає Р. Даль, демократія та ринковий капіталізм неминуче існують в деякому «антагоністичному симбіозі». На думку вченого, наприкінці ХХ ст. виявилася наступна закономірність: не у всіх країнах із ринковою економікою встановлена демократична форма правління, але у всіх країнах з демократичною формою правління діє ринкова економіка¹¹.

Досліджуючи питання взаємозв'язку демократії і ринкової економіки, варто звернути увагу на наступний факт – ринкова економіка перешкоджає концентрації економічної і державної влади в руках однієї

з груп суспільства. Вона забезпечує автономію індивіда, охороняє його від тоталітарного державного контролю, стимулює розвиток у нього таких необхідних для демократії якостей, як прагнення до свободи, відповідальність, підприємливість. Відсутність ринкової економіки унеможливило існування громадянського суспільства, на якому ґрунтується сучасна демократія. Водночас маючи потребу в конкурентних ринкових відносинах, демократія сумісна і зі значним розвитком системи державних підприємств та соціального забезпечення.

Аналіз статистичних даних засвідчив, що за економічними показниками демократичні країни значно випереджають авторитарні й тоталітарні держави. Так, процес переходу від авторитаризму до демократії в період 1974–1990 рр. в основному відбувався в групі країн з рівнем економічного розвитку вище середнього. У даному контексті С. Хантінгтон робить висновок, що бідність – одна з головних перешкод для демократичного розвитку. Відповідно, майбутнє демократії залежить від економічного розвитку країни, тому обставини, які перешкоджають економічному розвитку, є перешкодою і для поширення демократії. Дослідження, проведені С. Хантінгтоном, свідчать про те, що в економічно нерозвинених країнах перспектива зростання національного добробуту та розвитку демократії залишається примарною. Підставою для такого висновку є той факт, що більшість країн з низьким рівнем доходу на душу населення продовжують залишатися недемократичними. Саме цією обставиною зумовлений взаємозв'язок між економічним розвитком держави та легітимністю державного режиму. На думку дослідників, у громадян економічно розвинутої країни з'являються риси характеру, які сприяють підтримці стабільності державного ладу і більш активної поведінки в економічній сфері. Такі громадяни більш толерантні до інших, впевненіші у своїх здібностях і компетенції¹².

Разом із тим ставлення дослідників до взаємозалежності демократії і економічних умов розвитку є досить неоднозначним. Це зумовлено тією обставиною, що в деяких країнах високий рівень економічного розвитку і масовий середній клас не гарантували стійкість і консолідацію демократії. Зокрема, такі країни з високим рівнем економічного розвитку, як Сінгапур, Тайвань, держави Персидської затоки продовжують залишатися недемократичними. Водночас Індія, країна із цілком стійкими демократичними інститутами, є однією з найбідніших у світі. Зокрема, А. Пшеворський стверджує, що демократія – це не безпосередній продукт економічної модернізації, вона може розпочатися в економічно нерозвинутих країнах, хоча більш високий рівень економічного розвитку, безпосередньо, дає більше шансів для утвердження демократії¹³.

Не зважаючи на деякі суперечності, для більшості вчених питання про вплив рівня економічного розвитку країни на здійснення або не здійснення в ній процесів демократизації є однозначним. При досягненні країною певного економічного рівня в ній формуються передумови для демократизації державної системи.

Існування чітко розвинутої системи збалансування інтересів суспільства та держави надасть змогу, з одного боку, визначити державі свою активну роль у регулюванні економічних відносин, а з другого, – посилити ступінь розвитку інститутів громадянського суспільства¹⁴.

Доцільними є зауваження Р. Даля про те, що демократії платять за ринкову економіку високу ціну: вона «породжує майнову нерівність, яка здатна призвести до того, що перспектива встановлення повної політичної рівності всіх громадян демократичної країни стає недосяжною»¹⁵.

Поляризація суспільства на багатих і бідних заперечує ідею соціальної справедливості, а тому, як правило, детермінує гострі політичні, соціальні конфлікти. Суспільство з яскраво вираженою соціальною нерівністю є серйозною перешкодою для демократії. Суть окресленої проблеми полягає у тому, що люди з різними рівнями доходів, відповідно, мають різний вплив на сфери розподілу соціальних та державних благ: влади, освіти, доходів тощо. Так, люди з високим рівнем прибутку мають значно більше можливостей впливу на владу як прямо – надаючи нелегальну фінансову підтримку посадовцям і громадським діячам, так і опосередковано – через різні канали впливу, виступаючи суб'єктами потужних груп інтересів. У даному контексті ми повністю погоджуємося з Н. Оніщенко, що законодавство повинно, принаймні, забезпечувати так звану «економічну рівність» (хоча б відносну рівність у розподілі матеріальних благ) і «юридичну рівність» (тобто рівність усіх перед законом)¹⁶.

М. Вебер, досліджуючи поділ суспільства на класи, стверджував, що в одного класу головне – капітал, а в іншого – кваліфікація. Дослідник стратифікував населення відповідно до різних «життєвих шансів»: власників; інтелектуалів (адміністраторів і менеджерів); дрібну буржуазію (дрібних підприємців та комерсантів); робітників¹⁷.

Більш важливим чинником функціонування і підтримки стабільності суспільства є досягнення класової гармонії, консенсусу, що означає злагоду, підґрунтя якої є схожість поглядів і орієнтацій стосовно значущих цінностей, цілей, норм, правил поведінки, ролей, владних відносин тощо між індивідами, соціальними групами й спільнотами.

Ще одна важлива умова демократії – розвиненість масових комунікацій, яка характеризується поширеністю газет, радіо і телебачення. ЗМІ допомагають громадянам компетентно судити про прийняті рішення, партії, претендентів на виборні посади тощо. У країнах з великою територією і високою чисельністю населення без масових комунікацій демократія практично неможлива.

Загальною передумовою демократії є освіченість населення. Очевидно, що є прямиий взаємозв'язок між освіченістю та компетентністю державних суджень особи, її інтелектуальним розвитком, свободою мислення, почуттям власної гідності. Неосвічена людина, по суті, стоїть поза державою і поза демократією, є об'єктом маніпулювання з боку влади. Досліджуючи соціальні умови, необхідні для становлення демокра-

тій, С. Липсет, К.-Р. Сен і Дж. Торрес дійшли висновку, що нації, здатні підняти свій життєвий рівень і рівень освіти, готують ґрунт для становлення демократичних структур, розширюючи основу для того, щоб демократизація могла проводитися в законодавчому порядку.

Вплив правових, економічних і соціальних факторів на становлення демократії значною мірою опосередковується панівною у суспільстві громадською культурою. Вона, в інтерпретації Г. Екстайна, являє собою своєрідний психологічний «фільтр», тобто вкорінені з дитинства у свідомості людини уявлення і установки, що здійснюють постійний вплив на її політичну поведінку. Через цей «фільтр» пропускається і «відсіюється» або ж «приймається» інформація, що надходить ззовні. Зрозуміло, що приймається лише та, яка відповідає цінностям людини¹⁸. Б. Межуев зазначає, що громадська (політична) культура не зводиться лише до ціннісно визначених, ідеологічно артикульованих позицій, у ній значну роль відіграє ряд інших компонентів: психологічні установки населення щодо політичної системи, часто їх несвідомі орієнтації тощо¹⁹.

Варто зазначити: якщо одні типи державних культур сприяють утвердженню демократії, то інші перешкоджають переходу до неї. Так, рух до демократії гальмує «цілісна», тотальна державна культура, яка розглядає державу, суспільство та індивідів як єдине ціле і не допускає автономії особистості й громадських інститутів щодо держави. І, навпаки, їй сприяє відкрита, індивідуалістична громадянська культура, яка допускає громадський плюралізм і високо цінує права людини, її свободу.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що об'єктивними чинниками становлення демократії є: розширення економічної свободи; подолання економічних проблем; радикальна зміна інститутів суспільства, усієї системи цінностей та психології людей, які породила тоталітарна система; підвищення рівня державної культури громадян. Факторами, що визначають динамізм демократичних процесів в Україні, виступають: економічна, соціальна й державна стабільність суспільства; громадянська активність громадян.

¹ Демократія, права і свободи: реальність і ідеологічні міфи / В. К. Забігайло, М. І. Козюбра. – К.: Вид. політ. літератури України, 1983. – С. 3.

² *Цвєтков В. В., Кресіна І. О., Коваленко А. А.* Суспільна трансформація і державне управління в Україні: політико-правові детермінанти: Монографія. – К., 2003. – С. 262.

³ *Скакун О. Ф.* Теорія держави і права. – Х., 2001. – С. 453.

⁴ Основи демократії: Навч. посібник. За заг. ред. А. Колодій – К.: Вид-во «Ай Бі», 2004. – С. 99.

⁵ Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. – С. 728.

⁶ *Скрипнюк О. В.* Демократія: Україна і світовий вимір (концепції, моделі та суспільна практика). – К.: Логос. – 2006. – С. 327–328.

⁷ *Коростей В.* Правові проблеми національної демократії // Право України. – 2003. – С. 125.

⁸ Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. – С. 731.

⁹ *Хантінгтон С.* Третья волна: Демократизация в конце XX века [пер. с англ. Л. Ю. Лапшиной]. – М.: РОССПЭН, 2003. – С. 315–335.

¹⁰ *Lipset S.* Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy // American Political Science Review. – 1959. – № 53 (1). – Р. 77.

¹¹ *Даль Р.* О демократии. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С. 60.

¹² *Мизес Л.* Либерализм в классической традиции [пер. с англ. А. В. Куряева]. – М.: Социум; Экономика, 2001. – С. 61.

¹³ *Пшеворский А.* Демократия и рынок. Политические и экономические реформы в Восточной Европе и Латинской Америке. – М.: РОССПЭН, 2000. – С. 134.

¹⁴ Сучасні проблеми правової системи України: Зб. наук. праць. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко, Ю. Л. Бошицький, О. В. Чернецька, О. І. Мацегорін, А. С. Мацко, З. А. Тростюк, С. І. Юшина. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2008. – С. 147.

¹⁵ *Даль Р.* Вказана праця. – С. 61.

¹⁶ Державно-правові та суспільно-політичні перетворення в Україні: проблеми та перспективи: Матеріали спільного засідання вчених рад Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України та Інституту історії України НАН України / Відп. ред. академік НАН України Ю. С. Шемшученко; упоряд. доктор політ. наук В. П. Горбатенко. – К.: ТОВ «Юридична думка», 2010. – С. 39.

¹⁷ *Вебер М.* Избранные произведения. – М.: Прогресс, 1990. – С. 257.

¹⁸ *Eckstein H. F.* Culturalist Theory of Political Change // American Political Science Review. – 1988. – Vol. 82. – № 3. – Р. 436.

¹⁹ *Межуев Б. В.* Возможности применения понятия «гражданской культуры» к российской политике // Гражданская культура в современной России. – М., 1999. – С. 33–43.

Резюме

Кабанець О. С. Теоретико-правові засади становлення демократії в Україні.

У статті виокремлюються передумови становлення демократії в Україні, зокрема правові, економічні, політичні та соціально-культурні. Розкриваються чинники становлення демократії, а саме: об'єктивні (внутрішні – економічні, соціальні, культурні) та зовнішні. Зроблено висновок, що об'єктивними чинниками становлення демократії є: розширення економічної свободи; подолання економічних проблем; радикальна зміна інститутів суспільства, усієї системи цінностей й психології людей, які породила тоталітарна система; підвищення рівня державної культури громадян. Факторами, що визначають динамізм демократичних процесів в Україні, виступають: економічна, соціальна й державна стабільність суспільства; громадянська активність громадян.

Ключові слова: держава, правова держава, демократія, особливості становлення демократії.

Резюме

Кабанец А. С. Теоретико-правовые основы становления демократии в Украине.

В статье выделяются предпосылки становления демократии в Украине, в частности правовые, экономические, политические и социально-культурные. Раскрываются факторы становления демократии, а именно объективные (внутренние – экономические, социальные, культурные) и внешние. Сделан вывод, что объективными факторами становления демократии: расширение экономической свободы; преодоления экономических проблем; радикальное изменение институтов общества, всей системы ценностей и психологии людей, которые породила тоталитарная система, повышение уровня государственной культуры граждан. Факторами, определяющими динамизм демократических процессов в Украине выступают: экономическая, социальная и государственная стабильность общества; гражданская активность граждан.

Ключевые слова: государство, правовое государство, демократия, особенности становления демократии.

Summary

Kabanets A. Theoretical and legal foundations of democracy in Ukraine.

The article singles out prerequisites of democracy in Ukraine, including legal, economic, political and socio-cultural. Uncover the factors of democracy, namely the objective (domestic – economic, social, cultural) and external. It is concluded that objective factors establishing democracy are: expansion of economic freedom, overcoming economic problems; radical change institutions of society, the whole system of values and human psychology that spawned totalitarian system, improve public culture of citizens. Factors that determine the dynamics of democratic processes in Ukraine are: economic, social and national stability of society, civic activity of citizens.

Key words: government, rule of law, democracy, especially the establishment of democracy.

Отримано 28.05.2013

УДК 340.15

М. В. КАПЕЛЮШНА

Марина Валеріївна Капелюшна, асистент кафедри Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗАСАД ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ (1917–1921 РР.): АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД НАУКОВОГО ДОРОБКУ ПРАВознавців УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

Одним із дискусійних аспектів історії державотворення та правотворення доби Української революції 1917–1921 рр. є проблема державного будівництва. Навіть тематичний огляд наукового доробку з цієї проблеми свідчить, що протягом майже столітнього періоду дослідження до неї звертались не лише правознавці, але й історики, філософи, політологи, фахівці з державного управління. Слід зазначити, що досліджуючи законодавчі засади державного будівництва в Україні 1917–1921 років, науковці поряд з поняттям «державне будівництво» використовують також терміни «державотворення» та «розбудова держави». На нашу думку, попри різне звучання, всі ці терміни можна вважати синонімічними за змістом, адже їх сутність полягає в розгортанні державотворчих процесів у тому чи іншому з щойно створених революційною стихією національних державних утворень, зокрема в УНР, ЗУНР, Українській Державі.

Значний внесок у дослідження проблеми зробили правознавці української діаспори. Аналіз літератури дає нам підстави стверджувати, що істориками права проблема законодавчих засад державного будівництва в Україні революційної доби 1917 – 1921 рр. не лише активно осмислювалась, а й популяризувались самі законодавчі акти. Починаючи з 1920-х рр., масово публікуються окремі правові акти та їх збірники¹. Свідченням того, що інтерес науковців діаспори до законодавчої діяльності доби Української революції 1917–1921 рр. не вщухає, є, наприклад, публікація «Державні акти УНР», в якій подано 14 основоположних державотворчих документів: законів, універсалів, постанов².

Одним із перших серед істориків права, що перебували в еміграції, приступив до аналізу національного законодавства революційної доби 1917–1921 рр. С. Дністрянський. Уже в 1920 р. він друкує кілька публікацій, присвячених правовому аналізу проектів Конституції УНР 1920 р., один з яких підготовлений урядовою комісією, а інший – С. Бараном. Варто зазначити, що вчений піддав ці проекти критичному аналізу не лише з правового боку, а й з політичного³. «Ні один, ні другий проект, – на переконання С. Дністрянського, – не є проектом справжньої конституції, треба основно переробити й передумати конституційну грамоту та відкинути всякі особисті вигляди чи бажання, і створити справді таке діло, яке відповідає духові і традиціям цілого нашого народу»⁴. У цьому ж році дослідником було створено і «Проект Конституції ЗУНР» (1920), який, на жаль, не було опубліковано.